

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Tárgy

308

Hely

Idő

"1922"

Személy

Helvezám

Szerző:

Cím: *Pesti szalon-élet a múlt század
negyvenes éveiben*

Forrás:

*Nemzeti Ujság**Bp.*
(Hely)1922. *V/2*
(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Pesti szalon-élet

a múlt század negyvenes éveiben

Nevezetesebb pesti szalonok — Kaszinó, korzó, színház — Főrangú műkedvelők első magyar nyelvű előadása — Étlőképek — Fáy András Közös ház című vígjátéka, az Une Passion francia vaudeville és a Warum? című német bohózat

1841.

A Lánchíd már kezdi bontogatni szárnyainak gyönyörű ívét, már működik a tudóstársaság s hajlékot kapott a magyar színészet. Gózhajók hasítják habjait a szőke Dunának. A nemzeti megújulás friss légáramában magasra lobog a minden szépet, hasznosat és jót életre hívó testületi szellem s jószemű, jövőbelátó hazafiak már festegetik egy hatalmas dunaparti város tündöklő képét, merész körvonalait. És határozottan ide, a kedvező jelek közé kell számítani azt is, hogy ebben a korban — már van pesti szalon-élet.

Kiknek voltak szalonjaik? Kik voltak az időtöltés anyagi és szellemi javak akkora birtokában, hogy társaság-vágyuk a szalon-élet előkelő formáiban és szellemében kereshetett és nyert is kielégülést? Kik voltak a boldog „sinecura”-ök?... Természetesen főuraink, a Pesten palotával rendelkező arisztokraták. Azok se mind; mindössze néhányan, de a legkülönbek. Jelenlétük színt, fényt és ragyogást kölcsönözött a kopott fővárosnak s a szegény város örült, mert ezt a fényt sokáig sajnosan nélkülözte. Az abszintizmus betegsége, mely elragadta s külföldre: Bécsbe, Párisba, Londonba plántálta át leggazdagabb főurainkat, mintha a már nem is remélt gyógyulás hitét hozta volna vissza a múlt század negyvenes éveiben hazatérő főurainkkal, mikor a már régen lezárt paloták nehéz kapuajtói ismét kinyíltak s a sötét pesti utcára fény áradt a csillogó tükröablakokból. Nem volt ez csak amolyan aprócska esemény, erősen foglalkoztatta a *konfiankat* s a haruspexek kezüket szemük fölé tartva figyelték e soha nem tapasztalt csodás jeleket s — jóslottak ezekből.

Hogy el tudjunk igazodni szalonjaink között, válasszuk kalauzul ezúttal *Petrichevich-Horváth Lázár*

zárta, a kor társasági életének egyik fő beavatottját: a dandyt.

„Szombatonként *Széchenyi István* gróf salonjai nyitvák, melyek majd mindig regnépesebbek. A nivellirozás jótékony szelleme mutatkozik azokban. Emeli érdeküket a nemes gróf műhelyének (mert méltán úgy nevezhetni azon szobát, hol a „Világ” írója oly fáradhatlanul működik) láthatása, mely szintúgy nyitva állván, kényünkre élvezhetjük annak muzeumi sokoldalúságát. Az uri-utcában két salon vala nyitva: *Orczy György báró* s *Csekonics Jánosé*. Ebben fesztelen hangulatu vidám körök mulatnak; annak finomabb zenészet kedvelőinek nyújtott olykor élvezetet. A szép O. E. kisasszony minden fiatalsága mellett a legjelesb műkedvelők egyike. Olasz dalokat tökéletes itáliai módorban ad elő, nagyhirű mestereire emlékeztető, francia dalokat pedig soha sem hallottam szebben, sem kedvesebben énekelni. Egek! mi gyönyörűen ömledeznék illy bájos ajkak és olly ezüst csengésű hó kebelből az édes magyar szó! De legfényesebb valának (mert estélyek fényét leginkább a helyzet emeli) *gr. Károlyi György* társaságai (keddenként); két ízben épített s közel egy millió v. frtba kerül palotája valóságos tündéresarnok; benne minden pompás, minden nagyszerűen összhangzó.”

„Az estélyek rendszerint színháték után kezdődnek. Helyes szokás, mely színházról sem vonja el a páholyok bájos lakóit. Kis városokban soireék napján biztos lehetsz üres, vagy épen komornakkal tömött páholyokra találni. Nem úgy Buda-Pesten.”

Csak hogy Pesten más baj van. „A nemzeti színház, fájdalom! kiment a divatból” — jegyzi meg *Petrichevich-Horváth Lázár*. S ennek két oka van. A fiatal intézet máris igazgató válsággal küzd s ez az áldatlan helyzet nem mulhatott el az előadásokra is kiható következmények nélkül. Ez volt az egyik ok. A másik, a sokkal súlyosabb, hogy a nemzeti színháznak akkor még erős versenylársa volt a német színházban. Tulajdonképen meg kellene cáfolnunk *P. Horváth Lázárt*: a Nemzeti színház, amely egy pillanatig se volt „divatban”, nem is „mehetett ki” abból. Hogy is lehetett volna *divatja* magyar nyelvű színháznak olyan városban, hol nemcsak a város falai között mulató főurak, de maga a polgárság is — általában idegen nyelven beszélt. *Grünwald Béla* jegyzi fel, hogy az akkoriban ide települő „magyar kézműves néhány évtized

muiva elfelejtette anyanyelvét nemzete fővárosában, mintha csak Németországba vándorolt volna ki”. Jegyezzük fel tehát mi is, hogy a pesti szalonok nyelve nem volt magyar. S a magyar nyelvű Nemzeti színházat is valóban nem a *divat*, hanem az ébredező nemzeti szellem csodálatos ereje egy jobb jövő reményével tartotta életben.

„A nagy bőjt — írja tovább *P. Horváth* — nem sokat tágit a mulatságainkon. Hol vannak a boldog idők, mikor szent hamvat hintve bűnös fejünkre, templomból templomra, praedicatorul praedicatora ügetünk, családi jámbor körünkben ájtatos *diapasonokban zengetve; „Keresztények siriatai!”*”

Most fényszóró anjakok alatt látod egymás hátán állni a cimeres batárok és gyors bérkocsik álomittas Automedonjait, sávarogva szép urnéik vagy választékos *lionjaik* után... A *casinót* szorgalmasan járják uraink. Francia salonok kedvenc játéka — az *écarté*. — kezd divatjátékká válni asztalainál. A péntekenként ugyanott tartatni szokott *aláírási lakomák* keresettek és vidámak; magyar szellem bélyegzi azokat általában; fűszereik pedig lelkes pohárköszöntések és zajos fesztelenség. A hosszú virrasztást kezelő gentlemanek nagy részükönként is oda szivarog. — az estélyek után — hogyakran komoly s többnyire élénk társalgás közötti hideg vacsorák után néha kakasszó lepi meg a Havanna füstjét élvező urakat. Casinónk által adatni szokott *hangversenyeink* is számos zene kedvelőt csodítnek vasárnaponként a koncertterembe, valamint a budapesti hangászegyesület előadásai nagy redout-termünkbe... A *séták* — niként más években — a vaci-utca és dunasor járta, *lovaglások* pedig a városerdejében (a mai városliget!) tartatnak. 12-től 2 óráig számtalan *sinos lábacskák* koptatják a főúca verőfényes járdáit; szép hölgyek választékos dandyk kíséretében ügetnek alá s fel, míg alétlan járáskeléstől majd megint angol paripákra kelnek, a város erdejébe vezető fasorok irányában eldörgő kocsik közül száguldozók. Jó isten! mikor lesz egyszer e főváros lakóinak bár azon élve, mit minden varjuzug bír ajánlani övéinek, menhely az égető nap ellen, gyülpont zöld lombok árnyai közt elszóródást vagy friss léget vadászó polgárainak? Én istenem! add meg nekünk a mi mindennapi árnyékunkat, és ne vigy minket (örökösen) a városerdőbe, hanem szabadíts meg a portól és ázsiai fájdalommasságunktól. Amen!... Egy pár szó a *műkedvelői elő-*